

TREST POVINNEJ PRÁCE AKO JEDEN Z ALTERNATÍVNYCH TRESTOV

PENALTY COMPULSORY LABOR AS ONE OF THE ALTERNATIVE PENALTIES

Jaroslav Ivor¹ – Marta Hlaváčová²

<https://doi.org/10.24040/pros.07.05.2021.svp.134-144>

Abstrakt

Tento príspevok pojednáva o treste povinnej práce ako o jednom z alternatívnych trestov. Autori v úvode príspevku približujú čitateľovi podstatu alternatívnych trestov, ich význam a výhody, ktoré prináša ich aplikovanie v praxi. Autori rozoberajú a charakterizujú podstatu trestu povinnej práce najmä z hľadiska jeho realizácie od rozhodnutia súdu o jeho uložení až po jeho samotný výkon. V príspevku je podrobnejšie rozpracovaná otázka podmienok ukladania a tiež následného výkonu trestu povinnej práce.

Kľúčové slová

nepodmienečný trest odňatia slobody, alternatívne tresty, trest povinnej práce, výkon trestu povinnej práce

Abstract

This paper deals with the penalty of compulsory labor as one of the alternative punishments. In the introduction to the article, the authors introduce the reader to the essence of alternative punishments, their meaning and the benefits that the application of alternative punishments brings in practice. The authors analyze and characterize the essence of the punishment of compulsory labor, especially in terms of its implementation from the court's decision to impose it to its actual execution. The article elaborates in more detail the issue of the conditions of imposition and also the subsequent execution of the sentence of compulsory labor.

Key words

unconditional sentence of imprisonment, alternative sentences, punishment of compulsory labor, execution of the sentence of compulsory labor

¹ Autor príspevku Dr. h. c. prof. JUDr. Jaroslav Ivor, DrSc. aktuálne pôsobí na Katedre trestného práva, kriminológie, kriminalistiky a forenzných disciplín Právnickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici. Počas dlhoročného pôsobenia v akademickej a vedeckej oblasti sa v rámci svojej publikačnej činnosti stal autorom alebo spoluautorom viacerých monografií, učebníc, vysokoškolských učebných textov, štúdií a odborných článkov v odborných časopisoch publikovaných doma aj v zahraničí. E-mail: jaroslav.ivor@umb.sk.

² Spoluautorka príspevku JUDr. Marta Hlaváčová je externou študentkou doktorandského štúdia na Katedre trestného práva, kriminológie, kriminalistiky a forenzných disciplín Právnickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici.

Úvod

Trest povinnej práce vzhľadom na jeho charakter môžeme nepochybne zaradiť medzi alternatívne tresty, a teda tresty, ktoré nie sú spojené s obmedzením osobnej slobody páchatel'a, ako je to v prípade nepodmienečného trestu odňatia slobody. Okrem toho, že odsúdený vykonávajúci trest povinnej práce nie je obmedzený na osobnej slobode izoláciou v ústave na výkon trestu odňatia slobody, je trest povinnej práce prínosný pre odsúdeného aj z hľadiska výchovného pôsobenia na jeho osobu, kedy odsúdený obnovuje, prípadne udržuje alebo prehľbuje svoje pracovné návyky.³ Trest povinnej práce tak nemusí byť len sankciou za spáchaný trestný čin, ale môže prispieť k resocializácii a pracovnej adaptácii páchatel'a v jeho ďalšom živote po skončení výkonu trestu. V neposlednom rade výkon trestu povinnej práce prináša úžitok aj celej spoločnosti, nakoľko predmetom povinných prác bývajú spravidla verejnoprospešné a aktivačné činnosti.

1 Charakteristika a význam alternatívnych trestov

Na začiatok ešte predtým ako sa dostaneme k samotnému trestu povinnej práce ako ústrednej téme tohto príspevku, považujeme za podstatné aspoň v krátkosti priblížiť podstatu a význam alternatívnych trestov.

Ako sme už v úvode naznačili a ako aj zo samotného prívlastku „alternatívne“ vyplýva, tieto tresty predstavujú určitú alternatívu k nepodmienečnému trestu odňatia slobody. Pri nahradení nepodmienečného trestu odňatia slobody alternatívnym trestom, ktorý je obvinenému páchatel'ovi uložený, nie je odsúdený obmedzený na svojej osobnej slobode izolovaním v penitenciárnom zariadení, resp. v ústave na výkon trestu odňatia slobody.

Uložením alternatívneho trestu a ponechaním odsúdeného na slobode, odsúdený naďalej s určitými obmedzeniami funguje vo svojom doterajšom živote, v dôsledku čoho ostávajú zachované jeho rodinné a sociálne väzby. Výkon alternatívneho trestu zároveň minimalizuje negatívne následky výkonu trestu súvisiace so stratou práce a zhoršením majetkovej situácie a sociálnych pomerov páchatel'a.⁴

³ Pozri Dôvodovú správu k zákonu č. 528/2005 Z. z. o výkone trestu povinnej práce a o doplnení zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (zákon o výkone trestu povinnej práce).

⁴ ČENTÉŠ, J. a kol: Trestný zákon Veľký komentár. 5. aktualizované vydanie. EUROKÓDEX: Žilina, 2020. s. 118.

Alternatívne tresty na rozdiel od nepodmienečného trestu odňatia slobody majú podstatne miernejší dopad na psychiku odsúdených, a to aj vďaka zachovávaní spomínaných, rodinných, sociálnych a ekonomických väzieb. Zaradeniu do riadneho života bez porušovania právnych a spoločenských noriem, a teda k zníženiu rizika recidívy prispieva aj skutočnosť, že odsúdený ponechaním na slobode nie je vystavovaný nepriaznivým vplyvom a tlaku či už samotného prostredia penitenciárneho zariadenia, alebo vplyvom odsúdených osôb nachádzajúcich sa vo výkone trestu odňatia slobody.

Výrazne pozitívnym aspektom alternatívnych trestoch je znižovanie počtu odsúdených v ústavoch a ostatných penitenciárnych zariadeniach. Slovenská trestná politika už niekoľko rokov čelí závažnému problému spojenému s preplnenosťou a prekročovaním kapacít ústavov na výkon trestu odňatia slobody⁵ a s tým súvisiacim nedostatkom personálu, najmä v zložkách Zboru väzenskej a justičnej stráže, ktorého zamestnanci majú okrem iného na starosti aj výkon dozoru a kontroly nad odsúdenými. Jedným z riešení ako znižovať počty odsúdených vo výkone nepodmienečného trestu odňatia slobody a znižovať nápor na zamestnancov Zboru väzenskej a justičnej stráže a ostatný personál našich väzníc, je nepochybne práve nahrádzanie nepodmienečného trestu odňatia slobody inými alternatívami nespojenými s umiestňovaním odsúdených do výkonu nepodmienečného trestu odňatia slobody.

Pozitíva a výhody alternatívnych trestov sa nedotýkajú len odsúdených osôb, ale celej spoločnosti, a to z hľadiska ekonomických nákladov spojenými s alternatívnymi trestami, ktoré sú podstatne nižšie, než náklady, ktoré musí štát vynaložiť na chod ústavov na výkon trestu odňatia slobody a na zabezpečenie základných potrieb každého jedného odsúdeného vykonávajúceho trest odňatia slobody v ústave. Denné náklady na jedného odsúdeného v ústave na výkon trestu odňatia slobody dosahujú približne 40,00 EUR,⁶ ktoré sú financované zo štátnej pokladnice, ktorej príjmy sú tvorené z veľkej časti práve platbami daňovníkov. Alternatívne tresty sú tak menšou finančnou záťažou pre štát a sú spojené s menšími nákladmi štátu. Dokonca aj elektronický monitoring odsúdených, ktorý býva spravidla súčasťou výkonu alternatívnych trestov, je menej nákladný, ako pobyt odsúdeného vo výkone trestu odňatia slobody. V tomto smere nachádza svoje opodstatnenie práve trest povinnej práce, kedy náklady spojené s jeho výkonom znáša odsúdený a zároveň jeho výkonom vytvára celospoločensky prospešné hodnoty. Náklady trestu povinnej práce ako cestovné, ubytovacie či stravovacie

⁵ Dostupné na internete: <https://www.zvjs.sk/sk/statistiky> [cit. 2021-03-17].

⁶ Dostupné na internete: <https://www.justice.gov.sk/Stranky/aktualitadetail.aspx?announcementID=2576> [cit.2021.03.17].

náklady znáša odsúdený v celom rozsahu sám. Okrem týchto sa môžu objaviť výdavky na ochranné pracovné prostriedky, náradie alebo iný materiál potrebný na výkon pracovnej činnosti, ktoré sú už však v réžii poskytovateľa práce⁷.

2 Charakteristika trestu povinnej práce

Trest povinnej práce ako trestnoprávnu sankciu upravuje zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v ustanoveniach § 54 a § 55, pričom bližšie podmienky jeho výkonu nájdeme upravené v osobitnom právnom predpise zákone č. 528/2005 Z. z. o výkone trestu povinnej práce a o doplnení zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Podstata trestu povinnej práce spočíva v tom, že odsúdený namiesto jeho izolovania v penitenciárnom zariadení, vykonáva ako sankciu za svoju trestnoprávnu činnosť povinnú prácu v súdom určenom a zákonom stanovenom rozsahu.⁸ Povinná práca, ktorú odsúdený vykonáva má charakter verejnoprospešných prác alebo prác vykonávaných vo verejnom záujme.⁹ Odsúdený musí trest povinnej práce vykonávať osobne, vo svojom voľnom čase a bez nároku na akúkoľvek či už peňažnú, alebo nepeňažnú odmenu.¹⁰ „Uvedené podmienky naplňajú obsah trestu povinnej práce ako represívneho opatrenia, ktoré má byť predovšetkým ujmom na konkrétnych právach páchatel'a. Bez ich existencie by uloženie trestu nemalo požadovaný účinok.“¹¹

Vzhľadom na druh povinných prác ide najmä o práce, ktoré sú vykonávané vo vzťahu k štátu, vyššiemu územnému celku alebo obci. Okrem týchto subjektov môžu byť poskytovateľom práce aj právnické osoby, ktoré pôsobia v zákonom presne vymedzených oblastiach, ako napríklad v oblasti vzdelávania, kultúry, ochrany ľudských práv, rozvoja vedy, rozvoja telesnej kultúry, sociálnej pomoci, charitatívnej činnosti alebo inej verejnoprospešnej

⁷ Pozri § 11 ods. 4 zákona č. 528/2005 Z. z. o výkone trestu povinnej práce a o doplnení zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (zákon o výkone trestu povinnej práce) v platnom znení.

⁸ IVOR, J. – ZÁHORA, J.: Repetitóriem rekodifikovaného trestného práva. Bratislava: Iura Edition, 2012. s. 55.

⁹ Pozri Dôvodovú správu k zákonu č. 528/2005 Z. z. o výkone trestu povinnej práce a o doplnení zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (zákon o výkone trestu povinnej práce).

¹⁰ Pozri § 55 ods. 3 zákona č. 300/2005 Z. z. Trestného zákona v platnom znení.

¹¹ Online verzia diela „Trestný zákon Veľký komentár“, spracovaného autorským kolektívom pod vedením prof. JUDr. Jozefa Čentéša, PhD., ktorý bol vydaný vo vydavateľstve Eurokódex, s.r.o. v septembri 2013. Dostupné na internete: [https://www.epi.sk/eurokodex-komentar/Eurokodex-komentar-zakona-c-300-2005-Z-z.htm?fid=2594514&znenie=2020-01-01\[cit.2021.03.17\]](https://www.epi.sk/eurokodex-komentar/Eurokodex-komentar-zakona-c-300-2005-Z-z.htm?fid=2594514&znenie=2020-01-01[cit.2021.03.17]).

činnosť, ktorá sa nevykonáva na účely dosiahnutia zisku.¹² Vo všetkých prípadoch sa výkonom povinnej práce zabezpečujú verejné záujmy a potreby, preto tak subjekty poskytujúce odsúdenému prácu nemôžu z vykonanej povinnej práce profitovať vo forme vykazovania zisku.

Subjekt, ktorý má záujem o poskytovanie práce odsúdeným v rámci výkonu trestu povinnej práce, sa môže poskytovateľom práce stať na základe písomnej žiadosti adresovanej okresnému súdu s uvedením druhu, rozsahu a miesta výkonu práce. Následne dochádza medzi súdom a budúcim poskytovateľom k uzatvoreniu písomnej dohody o zabezpečení povinnej práce alebo uzatvoreniu písomnej rámcovej zmluvy.¹³

Trest povinnej práce je výlučne sankciou v zmysle Trestného zákona a jeho výkon nezakladá vznik a ani potrebu vzniku pracovného pomeru, alebo iného pracovnoprávneho vzťahu. Výkon trestu povinnej práce sa riadi osobitným trestnoprávnym predpisom, pričom použitie pracovnoprávnych predpisov, okrem predpisov v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci, je vylúčené.¹⁴

Odsúdeným, ktorým je uložený trest povinnej práce, sa zámerne určujú práce, ktoré sú či už pre druh a charakter práce, alebo pre nízky zárobok pre potencionálnych uchádzačov o zamestnanie nezaujímavé, ale ktorých vykonávanie je pre spoločnosť potrebné až nevyhnutné.

Napriek verejnoprospešným záujmom, ktoré sa výkonom trestu povinnej práce naplňajú, ostáva prvoradý sankčný a represívny charakter trestu, kedy aj odsúdený páchatel' musí vnímať uloženie takéhoto trestu ako trestnoprávny postih.

Na tomto mieste je tiež dôležité spomenúť zákaz nútenej práce ako otázku ochrany základných ľudských práv vo vzťahu k povinnej práci, ktorú vykonáva odsúdená osoba na základe rozhodnutia trestného súdu. V tomto smere je táto stránka trestu povinnej práce jasná a odpoveďou na otázku, či výkonom trestu povinnej práce nemôže dochádzať k porušovaniu zákazu nútenej práce je priamo Ústava Slovenskej republiky.¹⁵ Ústava vo všeobecnosti

¹² Pozri § 2 ods. 1 zákona č. 528/2005 Z. z. o výkone trestu povinnej práce a o doplnení zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (zákon o výkone trestu povinnej práce) v platnom znení.

¹³ Pozri § 4 ods. 3 zákona č. 528/2005 Z. z. o výkone trestu povinnej práce a o doplnení zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (zákon o výkone trestu povinnej práce) v platnom znení.

¹⁴ Pozri § 12 ods. 1 zákona č. 528/2005 Z. z. o výkone trestu povinnej práce a o doplnení zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (zákon o výkone trestu povinnej práce) v platnom znení.

¹⁵ Pozri Dôvodovú správu k zákonu č. 528/2005 Z. z. o výkone trestu povinnej práce a o doplnení zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (zákon o výkone trestu povinnej práce).

stanovuje zákaz vysielania na nútené práce alebo nútené služby¹⁶, avšak ďalej z tohto zákazu vyníma povinnú prácu ako sankciu uloženú páchatel'ovi trestného činu, kedy za nútenú prácu nemožno považovať práce ukladané podľa zákona osobám vo výkone trestu odňatia slobody alebo osobám vykonávajúcim iný trest, nahradzujúci trest odňatia slobody.¹⁷ Problematiku nútenej a povinnej práce rozoberá aj Dohovor č. 29 o nútenej alebo povinnej práci prijatý Medzinárodnou organizáciou práce už dňa 28.06.1930, ktorý na našom území nadobudol platnosť dňa 30.10.1958.¹⁸ Dohovor vo svojom článku 2 negatívne vymedzuje, že nútená alebo povinná práca nezahŕňa „*žiadnu prácu ani službu, ktorá sa od ktorejkoľvek osoby vymáha v dôsledku odsúdenia súdnym rozhodnutím, pokiaľ sa táto práca alebo služba vykonáva pod dohľadom a kontrolou verejného úradu a pokiaľ sa nazývaná osoba neprenajíma ani nedáva k dispozícii súkromným jednotlivcom, súkromným spoločnostiam ani súkromným právnickým osobám.*“¹⁹

3 Podmienky ukladania a výkonu trestu povinnej práce

V zmysle spomínaného ustanovenia § 54 Trestného zákona môže súd trest povinnej práce uložiť páchatel'ovi prečinu, pri ktorom horná hranica trestnej sadzby nepresahuje 5 rokov.²⁰ Z dikcie predmetného ustanovenia je zrejmé, že zámerom zákonodarcu je ukladanie tohto alternatívneho trestu páchatel'om menej závažných trestných činov. „*V súlade so zásadou depenalizácie umožňuje vykonať trest najmä odsúdeným, u ktorých by uloženie iného trestu predstavovalo neprimeraný zásah do práv v porovnaní so závažnosťou spáchaného trestného činu.*“²¹ Zároveň je podstatné, že ustanovením § 54 stanovená hranica trestnej sadzby nie je trestnou sadzbou určenou v osobitnej časti trestného zákona pre konkrétny trestný čin, ale ide o sadzbu, resp. jej hornú hranicu vymeranú súdom pre konkrétneho páchatel'a.²²

¹⁶ Pozri čl. 18 ods. 1 zákona č. 460/1992 Zb. Ústavy Slovenskej republiky v platnom znení.

¹⁷ Pozri čl. 18 ods. 2 písm. a) zákona č. 460/1992 Zb. Ústavy Slovenskej republiky v platnom znení.

¹⁸ Pozri Oznámenie Federálneho ministerstva zahraničných vecí č. 506/1990 Zb..

¹⁹ Pozri čl. 2 písm. c) Dohovoru č. 29 o nútenej alebo povinnej práci zo dňa 28.06.1930.

²⁰ Pozri § 54 zákona č. 300/2005 Z. z. Trestného zákona v platnom znení.

²¹ Online verzia diela „Trestný zákon Veľký komentár“, spracovaného autorským kolektívom pod vedením prof. JUDr. Jozefa Čentéša, PhD., ktorý bol vydaný vo vydavateľstve Eurokódex, s.r.o. v septembri 2013. Dostupné na internete: <https://www.epi.sk/eurokodex-komentar/Eurokodex-komentar-zakona-c-300-2005-Z-z.htm?fid=2594514&znenie=2020-01-01>[cit.2021.03.17].

²² Online verzia diela „Trestný zákon Veľký komentár“, spracovaného autorským kolektívom pod vedením prof. JUDr. Jozefa Čentéša, PhD., ktorý bol vydaný vo vydavateľstve Eurokódex, s.r.o. v septembri 2013. Dostupné na internete: <https://www.epi.sk/eurokodex-komentar/Eurokodex-komentar-zakona-c-300-2005-Z-z.htm?fid=2594514&znenie=2020-01-01>[cit.2021.03.17].

Trest povinnej práce môže súd uložiť vzhľadom na okolnosti, závažnosť spáchaného prečinu a pomery páchateľa vo výmere 40 až 300 hodín.²³ Odpracovanie súdom stanoveného rozsahu trestu povinnej práce stanovuje časový harmonogram vypracovaný probačným úradníkom za súčinnosti odsúdeného. Napriek možnosti rozvrhnutia pracovného času, v rámci ktorého odsúdený vykonáva trest povinnej práce, je rozsah a doba, v ktorej musí byť tento trest vykonaný, limitovaný zákonom. Odsúdený musí v jednom kalendárnom mesiaci odpracovať v rozsahu najmenej 20 hodín²⁴, pričom je povinný trest povinnej práce vykonať najneskôr do jedného roka od nariadenia výkonu tohto trestu.²⁵ Nesplnenie povinnosti vykonať trest do jedného roka má za následok premenu trestu na nepodmienečný trest odňatia slobody.²⁶

Trest povinnej práce je možné uložiť aj mladistvému páchateľovi, kedy výmera trestu nesmie prevyšovať polovicu hornej hranice trestnej sadzby ustanovenej zákonom.²⁷ Mladistvý odsúdený je povinný pritom odpracovať 15 hodín za kalendárny mesiac.

Osobitou podmienkou uloženia a výkonu trestu povinnej práce je súhlas odsúdeného. Uloženie trestu vyžaduje predchádzajúci súhlas a bez jeho udelenia súd takýto trest uložiť nemôže.²⁸

O nariadení výkonu trestu povinnej práce rozhoduje súd, v obvode ktorého má odsúdený trest vykonať, po vykonateľnosti rozhodnutia, ktorým bol trest povinnej práce uložený²⁹, a to samostatným rozhodnutím, v ktorom súd určí druh, miesto výkonu trestu. Výmeru trestu určuje už súd konajúci v trestnej veci, za ktorú sa odsúdenému páchateľovi ukladá trest, a teda v rozhodnutí vo veci samej spolu s rozhodnutím o vine páchateľa.

Predtým ako príslušný súd na nariadenie výkonu trestu povinnej práce rozhodne o jeho výkone, probačný úradník súdu vyzve odsúdeného k prejednaniu podmienok výkonu trestu

²³ Pozri § 54 zákona č. 300/2005 Z. z. Trestného zákona v platnom znení.

²⁴ Pozri § 2 ods. 3 zákona č. 528/2005 Z. z. o výkone trestu povinnej práce a o doplnení zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (zákon o výkone trestu povinnej práce) v platnom znení.

²⁵ Pozri § 55 ods. 1 zákona č. 300/2005 Z. z. Trestného zákona v platnom znení.

²⁶ Online verzia diela „Trestný zákon Veľký komentár“, spracovaného autorským kolektívom pod vedením prof. JUDr. Jozefa Čentéša, PhD., ktorý bol vydaný vo vydavateľstve Eurokódex, s.r.o. v septembri 2013. Dostupné na internete: <https://www.epi.sk/eurokodex-komentar/Eurokodex-komentar-zakona-c-300-2005-Z-z.htm?fid=2594514&znenie=2020-01-01>[cit.2021.03.17].

²⁷ Pozri § 111 zákona č. 300/2005 Z. z. Trestného zákona v platnom znení.

²⁸ IVOR, J. – ZÁHORA, J.: Repetitórium rekodifikovaného trestného práva. Bratislava: Iura Edition, 2012. s. 55.

²⁹ Pozri § 3 ods. 1 zákona č. 528/2005 Z. z. o výkone trestu povinnej práce a o doplnení zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (zákon o výkone trestu povinnej práce) v platnom znení.

povinnej práce.³⁰ Prejednanie je zamerané najmä rozvrhnutie pracovného času, tak aby odsúdený vykonával trest vo svojom voľnom čase a v potrebnom rozsahu prihliadajúc na to, či je odsúdený zamestnaný alebo nie.³¹

Okrem prejednania podmienok a následného dohľadu nad odsúdeným³², probačný a mediačný úradník v súvislosti s výkonom trestu povinnej práce plní aj ďalšie úlohy. V súvislosti so zabezpečením výkonu trestu povinnej práce probační úradníci vedú evidenciu prác, ktoré sú svojou náplňou a charakterom vhodné na výkon trestu povinnej práce. Probačný úradník zastáva pozíciu akéhosi sprostredkovateľa medzi odsúdeným a poskytovateľom práce. Práve na tomto mieste sa ukazuje potreba a dôležitosť inštitútu probačných a mediačných úradníkov, ktorí zohrávajú dôležitú úlohu pri efektívnom a účinnom výkone nielen trestu povinnej práce, ale všetkých alternatívnych trestov.

Na zabezpečovaní pracovných možností pre odsúdených na výkon trestu povinnej práce sa podieľa aj úrady práce, sociálnych vecí a rodiny, ktoré aspoň raz za mesiac poskytujú súdom informácie o voľných pracovných miestach aktivačnej činnosti, ktoré sa nepodarilo obsadiť uchádzačmi o zamestnanie, ktorých úrady vo svojej evidencii evidujú.³³

Odsúdený uložený a nariadený trest povinnej práce vykonáva v obvode svojho bydliska alebo aj mimo stanoveného obvodu, ak s tým odsúdený súhlasí.

Ako aj pri iných trestoch popri výkone trestu povinnej práce môže byť odsúdenému nariadené plnenie povinností alebo dodržiavanie obmedzení podľa ustanovenia § 51 ods. 3, ods. 4 Trestného zákona,³⁴ ktoré spoločne s trestom pôsobia na odsúdeného páchatel'a a vedú ho k riadnemu životu. Dodržiavanie súdom uložených obmedzení a – alebo povinností počas výkonu trestu povinnej práce kontroluje a dohliada probačný úradník.

Pri ukladaní trestu povinnej práce je dôležité, aby súd dbal na aj možnosti odsúdeného s ohľadom na jeho zdravotný stav. Súd nemôže trest povinnej osobe uložiť osobe, ktorá pre chorobu alebo úraz nie je schopná vykonávať pracovnú činnosť (dlhodobá práceneschopnosť

³⁰ Pozri § 3 ods. 2 zákona č. 528/2005 Z. z. o výkone trestu povinnej práce a o doplnení zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (zákon o výkone trestu povinnej práce) v platnom znení.

³¹ Pozri Dôvodovú správu k zákonu č. 528/2005 Z. z. o výkone trestu povinnej práce a o doplnení zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (zákon o výkone trestu povinnej práce).

³² IVOR, J. – ZÁHORA, J.: Repetitórium rekodifikovaného trestného práva. Bratislava: Iura Edition, 2012. s. 55.

³³ Pozri § 4 ods. 4 zákona č. 528/2005 Z. z. o výkone trestu povinnej práce a o doplnení zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (zákon o výkone trestu povinnej práce) v platnom znení.

³⁴ Pozri § 55 ods. 1 zákona č. 300/2005 Z. z. Trestného zákona v platnom znení.

alebo invalidita),³⁵ v opačnom prípade by bol takto uložený trest nevykonateľný. V prípade, ak sa počas výkonu trestu povinnej práce stane odsúdený práceneschopný, avšak len dočasne, súd po doručení potvrdenia o práceneschopnosti výkon trestu preruší na nevyhnutnú dobu, pričom táto doba sa do výkonu trestu nezapočítava. V prípade, ak zdravotný stav odsúdeného tomuto nedovoľuje vykonávať doterajšiu povinnú prácu, má súd možnosť rozhodnúť o preradení na iný vhodný druh práce. K odloženiu alebo prerušeniu výkonu trestu dochádza aj v prípade tehotnej odsúdenej alebo odsúdenej, ktorá je matkou novonarodeného dieťaťa, pričom doba odloženia či prerušenia môže trvať najviac jeden rok. Rovnako výkon trestu odňatia slobody alebo výkon väzby v inej trestnej veci má za následok odloženie alebo prerušenie výkonu trestu povinnej práce.³⁶

Zákon upravuje aj inštitút upustenia od výkonu trestu pre prípady, kedy sa odsúdený stane bez vlastného zavinenie trvalo práceneschopným alebo invalidným.³⁷ Upustenie od výkonu trestu povinnej práce je možné aj z iných vážnych dôvodov, ktoré však zákon bližšie nešpecifikuje, a teda ostáva na uvážení súdu ako posúdi vážnosť odsúdeným deklarovaných dôvodov. Upustenie od výkonu trestu povinnej práce má pre odsúdeného rovnaký účinok ako pri jeho vykonaní, nakoľko právoplatnosťou rozhodnutia o upustení sa považuje trest za vykonaný.³⁸

Ak odsúdený riadne vykoná trest povinnej práce a dodrží súdom uložené obmedzenia a povinnosti, dochádza k zahľadeniu odsúdenia a na odsúdeného sa hľadí, ako na netrestaného. V opačnom prípade dochádza k premene trestu povinnej práce na trest odňatia slobody. Súd za každé dve hodiny trestu povinnej práce, ktoré neboli vykonané, uloží a nariadi výkon jedného dňa trestu odňatia slobody nepodmienečne.³⁹

³⁵ Pozri § 55 ods. 2 zákona č. 300/2005 Z. z. Trestného zákona v platnom znení.

³⁶ Pozri § 5 zákona č. 528/2005 Z. z. o výkone trestu povinnej práce a o doplnení zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (zákon o výkone trestu povinnej práce) v platnom znení.

³⁷ Pozri § 55 ods. 5 zákona č. 300/2005 Z. z. Trestného zákona v platnom znení.

³⁸ Pozri § 7 ods. 2 zákona č. 528/2005 Z. z. o výkone trestu povinnej práce a o doplnení zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (zákon o výkone trestu povinnej práce) v platnom znení.

³⁹ Pozri § 55 ods. 4 zákona č. 300/2005 Z. z. Trestného zákona v platnom znení.

Záver

Záverom môžeme uviesť, že trest povinnej práce ako alternatívny trest prináša viaceré výhody, a to za súčasného naplnenia základných funkcií trestu. Trest povinnej práce je fakultatívny trestom, ktorý súd ukladá páchatelom menej závažnej trestnej činnosti, kedy vzhľadom na okolnosti trestného skutku nie je potrebné uloženie nepodmienečného trestu odňatia slobody, ale postačuje aj trest miernejší. Považujeme za potrebné vyzdvihnúť, že trest povinnej práce nie je len sankciou za spáchaný trestný čin, ale zároveň má silný výchovný účinok, pretože výkon tohto trestu pôsobí na resocializáciu a adaptáciu odsúdeného páchatel'a a napomáha mu v jeho ďalšej, najmä pracovnej realizácii, po skončení výkonu trestu. Riadny výkon trestu povinnej práce je povinnosťou odsúdeného, avšak jeho efektívnosť a účinnosť je tiež v rukách probačných úradníkov, ktorí sú zákonom poverení nielen dohľadom a dozorom nad odsúdenými, ale sú zároveň aj sprostredkovateľmi práce medzi odsúdeným a poskytovateľom práce. Postavenie a úloha probačných úradníkov je tak pri výkone trestu povinnej práce ako alternatívneho trestu nesmierne dôležitá a zohrávajú dôležitú úlohu pri skvalitňovaní a zefektívňovaní trestu povinnej práce. Pre odsúdených je tiež priaznivá tá skutočnosť, že vykonaním trestu povinnej práce dochádza k zahladeniu odsúdenia. V neposlednom rade trest povinnej práce plní svoj účel aj vo vzťahu k spoločnosti, nakoľko odsúdenými sú vykonávané práce verejnoprospešného charakteru alebo práce neziskového charakteru s pozitívnym vplyvom na spoločnosť v jej určitých sférach.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

ČENTÉŠ, J. a kol.: Trestný zákon Veľký komentár. 5. aktualizované vydanie. EUROKÓDEX: Žilina, 2020. 1024 s. ISBN 978-80-8155-096-6.

IVOR, J. – ZÁHORA, J.: Repetitórium rekonštruovaného trestného práva. Bratislava: Iura Edition, 2012. 191 s. ISBN 978-80-8078-509-3.

Dohovor č. 29 o nútenej alebo povinnej práci zo dňa 28.06.1930.

Oznámenie Federálneho ministerstva zahraničných vecí č. 506/1990 Zb.

Zákon č. 460/1992 Zb. Ústavy Slovenskej republiky v platnom znení.

Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v platnom znení.

Zákon č. 528/2005 Z. z. o výkone trestu povinnej práce a o doplnení zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (zákon o výkone trestu povinnej práce) v platnom znení.

www.justice.gov.sk

www.zvjs.sk

www.epi.sk

Dôvodová správa k zákonu č. 528/2005 Z. z. o výkone trestu povinnej práce a o doplnení zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (zákon o výkone trestu povinnej práce)

Obsah článku podlieha licencií Creative Commons Attribution 4.0 International Licence CC BY (Jaroslav Ivor – Marta Hlaváčová).